

„Tóni mindig is dumálni, szerepelni szeretett, a melóhoz nem fűlt a foga sohasem”

Alighogy elértünk a Dózsa György út sarkára, éppen akkor hurrázott, éljenzett a tömeg. Teherautók jöttek, meg teli daruskocsi, rajtuk csimpaszkodó emberekkel, a nemzeti zászlónkat lobogtatva, hatalmas hangorkánál skandálva, hogy „ruszlik haza, le a Sztálin szoborral, vesszen a kormány” stb. Irtó klassz látvány volt, és amiatt, hogy ennek részesei voltunk, iszonyú jó érzés kerített hatalmába. Szinte én is óriásnak éreztem magam.

Kitört a forradalom! – mondták, és lehetett ezt hallani mindenfelől. Lassan elértünk a Peterdi utca sarkára, és éppen akkor, a már megkötözött, a daru kötélzetével feszesen fogott Sztálin-szobrot a csizmaszárnál lángvágó pisztollyal vágták szét. A tömeg szinte magánkívül volt, amikor a szobor elvált a csizmától, s kilengve elfeküdt az alatta kiképzett dísztribün mellé. Ekkor egy éles hang hasított a levegőbe, a morajló tömeg közepébe, hogy a Bródy Sándor utcában, a Rádiónál és a Kilián laktanyánál fegyverek ropognak, sok a sebesült, halottak is vannak! A tömeg menten elkezdte skandálni: gyerünk a Rádióhoz, a laktanyához, s megindultak. (...)

Nos, kitartóan sorban álltunk, közben mindenféleről beszélgettünk. Laci bejutott a boltba. Egyszer csak megszólalt a sziréna, ami azt jelentette, hogy vége a kijárási időnek, takarodás haza! Kenyér nélkül nem akartam hazamenni, meg különben is, már csaknem az ajtónál voltam. Megint megszólalt a sziréna. Laci kijött, hóna alatt a kétkilós kenyérral, elindult a szemben lévő házuk felé. Ekkor fegyverropogást hallottunk, a golyók fűtültek. Egy-két becsapódást, törmelék hullását észleltük. Engem és a többi utcán állót berángattak az üzletbe. Levegő alig volt, annyian voltunk. Úgy tíz perc telhetett el, amikor valaki megszólalt: úgy látszik, csak ijesztgetés volt a lövöldözés, hogy szedjük a lábunkat minél gyorsabban. Nosza, menjünk! Akik bent voltunk a boltban, megvettük a kenyeret, aztán uszgyi kifelé. Akkor látom, hogy Laci az úttesten fekszik, a kenyér elgurulva. Két férfi megfogta Lacit, vonszolta a bolttal szembeni oldalra, a kapu alá, én a kenyeret kaptam fel és szaladtam fel a sógorához, hogy azonnal jöjjön le, mert Lacival valami baj van! Aztán villámgyorsan hazarohantam. Na, kaptam a fejmosást, hogy hol voltam, biztos megint valami hülyeséggel töltöttem az időt, azért értem haza jóval

a kijárási idő után – anyámék is hallották a szirénát, meg a lövéseket. Érthető volt a veszekedésük velem, pedig most rendes voltam. Csak sorba kellett állni. Aztán elmeséltem a Lacival történeteket, az anyám, apám elhűltek. Na, menten közölték, hogy többet nem mehetek el sehova egyedül, kizárólag valamelyikükkel. (...)

Ahogy a Százház utcából kifordultunk, s mentünk a Dózsa György úton a Liget felé, csaknem a Thököly útnál a sarkon, a járda mellett, egymás mögött két kiégett harckocsi állt. Mindegyikben összeégett katonák elszenesedett teste és mindenféle harci eszközök szétégett maradványai tárultak a szemünk elé. A katonák maradványai nagyon kicsikére voltak összezsugorodva, égett szag, bűz terjengett. Egy újabb döbbenet. Ahogy az utcán járó-kelő emberek elhaladtak a harckocsik mellett, semmi részvét, csak szitok és köpködés: „Megérdemeltétek, ti ganajok!”, meg hasonlók hangzottak. (...)

A cél Bécs volt, ott élt valahol apámnak egy korábbi iskolatársa, ő is építéssel foglalatoskodott. Münchenben együtt jártak iskolába, tulajdonképpen ők hárman meglehetősen jó viszonyban voltak: Hanzi, Apró Tóni, és az apám.

Apám és Tóni – apám mindig csak így hívta: Tóni – együtt is laktak, albérletben. Tóni 1942–43-ban emigrált, „meleg volt a lába alatt a talaj”, s mivel apámmal ismerték egymást az építőmunkások szakszervezetéből, összeköltöztek. Így olcsóbb volt a szállás. Jó néhányszor emlegette az elmúlt dolgokat az apám. Különösen, mikor a rádióból, szinte napon-ta hallottuk a nevét valami esemény kapcsán emlegetni. Többek közt elhíresült, hogy Apró Antal ide utazott, oda utazott, meg, hogy valamiféle bizottságba beválasztották, aztán miniszter is lett. Mondotta többször az apám, hogy Tóni mindig is dumálni, szerepelni szeretett, a melóhoz nem fűlt a foga sohasem. Jobbára Münchenben is összejövetelekre járt. Ezért alig volt pénzük. Apám keresete – mivel ő is iskolába járt közben – kevéske volt kettőjüknek. Néha néha kifestettek egy lakást, többnyire apámmal közösen. Akkor éppen futotta erre-arra. Állítólag Tóni igen szépen, tisztán dolgozott, csak csiga módjára, a nadrágján meg a cipőjén soha sem tudta elviselni a festéket. Márpedig a festők előbb-utóbb festékesek szoktak lenni, ha már azzal dolgoznak is. No, ezért lett szakszervezeti vezető Tóni, és nem festő, szokta volt mondani az apám.

Németh István Gyula